

Avdelningen för Kunskapsstyrning
socialtjänst
Karin Blomgren
Karin.blomgren@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga

Socialdepartementets dnr. S2026/00342

Socialstyrelsens yttrande utgår från myndighetens verksamhetsområde.

Övergripande kommentarer

Socialstyrelsen vill inledningsvis framföra att tiden för att svara på lagrådsremissen har varit synnerligen kort. Med hänsyn till lagförslagets betydande komplexitet har tidsfristen varit otillräcklig för att genomföra en fullständig och noggrann analys av förslaget.

Socialstyrelsen vidhåller tidigare lämnade synpunkter över förslaget om elektronisk övervakning i DS 2024:30 och betonar att elektronisk övervakning innebär ett betydande intrång i den personliga integriteten, särskilt eftersom åtgärden riktas mot barn och unga. I yttrandet avstyrktes förslaget och myndigheten ifrågasatte om elektronisk övervakning av barn och unga är förenlig med socialtjänstens grundläggande uppdrag. Elektronisk övervakning är en kontrollåtgärd, vilket riskerar att förskjuta socialtjänstens stödjande funktion till en kontrollerande funktion.

Socialstyrelsen vill återigen lyfta risken med att låta socialtjänsten frångå sitt grundläggande kärnuppdrag och genom tvingande åtgärder, ansvara för att förhindra brott, dvs uppgifter som ingår i andra myndigheters, exempelvis polismyndighetens, primära uppdrag att lösa. Det skapar en otydlig rollfördelning mellan socialtjänst och rättsvårdande myndigheter.

Socialstyrelsen anser att det inte är tillräckligt underbyggt att beslut enligt lagen har en stödjande eller skyddande effekt och det bör särskilt beaktas att det huvudsakliga ansvaret för efterlevnaden av besluten åligger vårdnadshavare och barn och unga själva (som redan visat eller uttryckt att de ej samtycker till insatsen i sig). Det är därmed problematiskt att de insatser och villkor som möjliggörs genom lagen, inklusive elektronisk övervakning, benämns som *stöd och skydd* till barnet eller den unge.

Socialstyrelsen menar att det finns en risk att gränser i förhållande till ansvarsfrågan suddas ut.

Enligt myndighetens uppfattning saknas kunskap om hur åtgärden påverkar barnet, om den bidrar till att förebygga och förhindra att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet och hur den fungerar i praktiskt socialt arbete. Elektronisk övervakning är en starkt integritetsingripande åtgärd. Att införa den utan tillräcklig kunskap om effekter och konsekvenser är inte försvarbart. Myndigheten anser att ett förhållningssätt där åtgärden först implementeras och därefter utvärderas för att låta kunskap om åtgärdens verkan och konsekvenser växa fram efterhand är oacceptabelt.

Socialstyrelsens synpunkter på enskilda förslag och bedömningar

Nedan redogörs för Socialstyrelsens synpunkter på enskilda förslag och bedömningar. Synpunkterna ska ställas i relation till att Socialstyrelsen tidigare *avstyrkt* såväl förslaget om elektronisk övervakning som möjligheten att besluta om att barnet eller den unge ska uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

6.1 Förvaltningsrätten ska efter ansökan av socialnämnden pröva frågor om elektronisk övervakning

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget. Eftersom elektronisk övervakning av barn och unga innebär ett betydande intrång i barn och ungas grundlagsfästa rätt till privatliv och personliga integritet är det av högsta vikt att säkerställa ett rättssäkert beslutsförfarande.

6.2 Statens institutionsstyrelse ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget. Enligt myndighetens uppfattning är det att föredra att Statens institutionsstyrelse ska ansvara för verkställigheten av elektronisk övervakning i stället för Polismyndigheten.

6.3 Förutsättningar för när elektronisk övervakning får beslutas

Socialstyrelsen avstyrker förslaget med hänvisning till tidigare lämnade synpunkter i yttrande över promemorian DS 2024:30. Myndigheten ser dock positivt på klargörandet att elektronisk övervakning endast ska få beslutas om kontrollen inte kan ske på något mindre ingripande sätt. Detsamma gäller att nämnden i sin ansökan ska ange vilka konkreta omständigheter som ligger till grund för att barnet eller den unge behöver övervakas elektroniskt, tidigare vidtagna åtgärder mm.

Myndigheten instämmer också med utkastets bedömning att barnets bästa ska vara avgörande vid bedömningen av om elektronisk övervakning ska få ske.

6.4 Åldersgräns för elektronisk övervakning

Socialstyrelsen avstyrker med hänvisning till att förslaget att sänka åldern för elektronisk övervakning från tidigare förslag på 15 år till 13 år varken är tillräckligt utrett eller underbyggt.

6.5 Ett beslut om elektronisk övervakning ska gälla omedelbart och för viss tid

Socialstyrelsen avstyrker förslaget om att rätten ska få besluta om elektronisk övervakning upp till tre månader i taget. Myndigheten anser att det saknas godtagbara skäl för sådan utökning i jämförelse med promemorians förslag om högst en månad.

Socialstyrelsen tillstyrker att rättens beslut ska gälla omedelbart, om inte rätten bestämmer något annat.

Socialstyrelsen delar inte utkastets bedömning att det inte bör finnas någon gräns för hur lång tid elektronisk övervakning sammanlagt får pågå.

Elektronisk övervakning utgör en mycket ingripande åtgärd och utan att samtycke lämnats från barnet eller den unge och det är särskilt viktigt att omfattningen av åtgärderna och dess varaktighet preciseras och sätts så kort som möjligt. Socialstyrelsen anser att den ovisshet som drabbar barnet eller den unge är oförsvarlig och ej förenlig med ett barnrättsperspektiv.

Vidare anser myndigheten att det obehag en elektronisk övervakning kan föra med sig inte får underskattas. Det handlar bland annat om det intrång i den personliga integriteten och privatlivet som en kontrollfunktion i form av elektronisk övervakning innebär i sig, inklusive risken för stigmatisering, samt det obehag som kan kopplas till risken för falsklarm, vilket exempelvis kan orsakas av att den övervakade personen är för stilla i sitt hem.

6.7.3 Statens institutionsstyrelse ska genast underrätta socialnämnden om verkställigheten

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget.

6.8 Upphörande av elektronisk övervakning

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget.

6.9 Handräckning av Polismyndigheten

Socialstyrelsen avstyrker förslaget om handräckning i samband med elektronisk övervakning tillika att SiS ska kunna begära handräckning.

Om det inte kan säkerställas att åtgärden kan genomföras utan fara och det befaras att en polisman kan komma att behöva använda sig av sina våldsbefogenheter, bör ett beslutet om elektronisk övervakning inte vara

aktuellt. Handräckning av Polismyndigheten är inte en proportionerlig åtgärd och kan av barnet eller den unge uppfattas som att elektronisk övervakning kan genomföras med tvång.

Socialstyrelsen uppfattar därtill att det föreligger en risk för att begäran om handräckning kan komma att ske i högre omfattning i och med att SiS ansvarar för montering och borttagande av övervakningsutrustningen. Detta då personal inom SiS saknar relation till barnet eller den unge och kan ha svårare att bedöma eventuella risker.

Myndigheten hänvisar även till erfarenheter av elektronisk övervakning på det socialrättsliga området från Danmark. Enligt den danska regleringen, som nu har avskaffats, skulle det under inga omständigheter vara möjligt att fysiskt tvinga barnet eller den unge till att montera den elektroniska fotlänken då detta ansågs vara i strid med den grundläggande proportionalitetsprincipen.

6.10 Ändringar av den särskilda föreskriften under pågående elektronisk övervakning

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget.

6.11 Vissa bestämmelser om handläggningen

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget och uppfattar att rättssäkerheten stärkts genom att nämndemän ska delta även i kammarrätten och att säkrare delgivningsformer används. Att mål avseende elektronisk övervakning ska hanteras skyndsamt är också viktigt, eftersom det rör sig om en ingripande åtgärd som rör barn och unga.

Myndigheten anser att förvaltningsrätten och kammarrätten i likhet med andra mål av ingripande karaktär ska hålla muntlig förhandling, om detta inte är uppenbart obehövligt. Samt vidare att muntlig förhandling alltid ska hållas om någon part begär det. Det ska även framgå att parterna ska upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling.

6.12 Offentligt biträde, barns rätt att föra sin talan och ställföreträdare

Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak förslaget. Myndigheten efterlyser dock särskilda lämplighetskrav i enlighet med promemorians förslag.

Vidare anser myndigheten att målets karaktär är sådant att det alltid ska förordnas ett offentligt biträde om det inte klart framgår att beslutet kommer att gå i den riktning som barnet eller den unge önskar.

6.17 Uppgifter från övervakningen

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget i det avseendet att den utrustning som används för övervakningen endast ska få vara aktiv under de tider som framgår av den särskilda föreskriften.

Socialstyrelsen avstyrker dock att uppgifter från den elektroniska övervakningen ska få bevaras i upp till två månader. Att detta innebär en förenklad hantering för SiS bedöms inte vara ett godtagbart skäl.

Socialstyrelsen anser att det är förenat med risker att bevara uppgifter, i synnerhet om alternativet till teknisk lösning innebär att uppgifter om var barnet eller den unge befinner sig även när han eller hon lämnar bostaden registreras. Socialstyrelsen menar därför att uppgifter bör förstöras omedelbart efter att socialnämnden tagit del av informationen.

8 Förslagets förenlighet med barnkonventionen och grundläggande fri- och rättigheter

Socialstyrelsen delar inte bedömningen att ändamålet med regleringen är förenligt med barnkonventionen och grundläggande fri- och rättigheter, eller att det är nödvändigt och proportionerligt.

Att det har en stödjande och skyddande effekt att barnet eller den unge under vissa närmare angivna tider ska uppehålla sig i bostaden, och i vissa fall kombinerat med elektronisk övervakning, har inte stöd i forskning. Att barnet befinner sig i hemmet är ingen garanti för att det får sina behov av struktur, tillsyn och dygnsvila tillgodosedda. Vidare kan barn och unga löpa risk att involveras i eller ägna sig brottslig verksamhet under andra tider och även på digital väg, vilket talar emot att åtgärden innebär ett skydd.

Vidare saknas stöd för att åtgärden är för barnets bästa. I tidigare yttrande har myndigheten betonat vikten av att de rättigheter som barn har enligt barnkonventionen är rättigheter som barnet har rätt att avkräva staten, inte något som staten ska kunna avkräva barnet. Barnets rättigheter ska inte användas som argument för att tvinga barnet att underkasta sig beslut och åtgärder.

Socialstyrelsen menar även att förslaget slår orättvist mot vissa grupper av barn, exempelvis barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, och kan därmed även medföra eller bidra till diskriminering.

Beslut om detta yttrande har fattats av tillförordnande avdelningschefen Johanna Kumlin. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Annika Öquist deltagit. Utredaren Karin Blomgren har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Johanna Kumlin

Karin Blomgren